

Rapportage beoordeling en advisering begroting gemeente Castricum 2023

Uitgevoerd door: Fimai B.V.

In opdracht van: Rekenkamercommissie BUCH

Inhoudsopgave

1. Aanleiding	3
2. Inleiding	3
2.1 Eerste indruk.....	3
2.2 Leeswijzer	4
3. Inhoud begroting.....	4
3.1 Sluiten de documenten logisch op elkaar aan en voor zover mogelijk op andere P&C- documenten als de gemeenterekening 2020 en de eerste tussentijdse rapportage.....	4
3.2 Voldoet de begroting aan de formele eisen van het Besluit begroting en verantwoording (Bbv)?	5
3.3. Zijn de belangrijkste financiële ontwikkelingen duidelijk toegelicht?	9
3.4 Zijn de inhoudelijke keuzes helder financieel vertaald: is er een duidelijk verband tussen de maatschappelijke doelstellingen, de activiteiten die daarvoor worden uitgevoerd en de middelen die daarvoor beschikbaar zijn (Wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en wat mag het kosten)? Is het coalitieakkoord helder vertaald in de begroting? Sluiten de gekozen indicatoren daarbij goed aan?	11
3.5 Zijn de risico's goed toegelicht en gerelateerd aan de weerstandscapaciteit?	12
3.6 Is er sprake van een sluitend meerjarenperspectief?.....	12
4. Vorm begroting	13
4.1 Is de begroting leesbaar ook voor niet financieel geschoolde raadsleden?	13
4.2 Zijn er keuzes opgenomen voor de raad?	14

1. Aanleiding

De rekenkamercommissie van de BUCH heeft zich voorgenomen om de begrotingen van alle BUCH-gemeenten te beoordelen. Deze beoordeling heeft het karakter van een quick scan. Gebruikelijk is dat de rekenkamercommissie zich van harde normen bedient bij de beoordeling van de te onderzoeken gemeentelijke domeinen, maar dit onderzoek heeft dus een wat lichtere vorm. Voordeel daarvan is dat deze onderzoeken snel kunnen worden uitgevoerd, dus zonder lange doorlooptijd, en tegen beperkte kosten. Nadeel is dat de hardheid van de bevindingen en conclusies soms beperkter is. De richting van de onderzoeken is daarom meer gericht op het geven van adviezen dan van het vellen van een oordeel op basis van volledig onderbouwde en getoetste uitkomsten. Dat doet overigens niet af aan het gesprek dat door de rekenkamercommissie op basis van de uitkomsten en adviezen hierover kan plaatsvinden met (een afvaardiging van) de raad.

De opdracht is als volgt geformuleerd:

Voer een analyse uit op de kadernota 2023 en de (meerjaren)begroting 2023-2026, vooral gericht op:

Inhoud:

- Is de inhoud van de kadernota en de begroting consequent en consistent;

Deze vraag gaat over een aantal aspecten:

- Sluiten de documenten logisch op elkaar aan en voor zover mogelijk op andere P&C-documenten als de gemeenterekening 2020 en de eerste tussentijdse rapportage;

- Voldoet de begroting aan de formele eisen van het Besluit begroting en verantwoording (Bbv);

- Zijn de belangrijkste financiële ontwikkelingen duidelijk toegelicht;

- Zijn de inhoudelijke keuzes helder financieel vertaald: is er een duidelijk verband tussen de maatschappelijke doelstellingen, de activiteiten die daarvoor worden uitgevoerd en de middelen die daarvoor beschikbaar zijn (Wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en wat mag het kosten)? Is het coalitieakkoord helder vertaald in de begroting? Sluiten de gekozen indicatoren daarbij goed aan;

- Zijn de risico's goed toegelicht en gerelateerd aan de weerstandscapaciteit

- Is er sprake van een sluitend meerjarenperspectief?

Vorm:

- Is de begroting leesbaar ook voor niet financieel geschoolde raadsleden;

- Zijn er keuzes opgenomen voor de raad?

2. Inleiding

2.1 Eerste indruk

De eerste indruk die de begroting geeft is een behoorlijk goed leesbare, complete begroting. De begroting zit logisch in elkaar; belangrijke ontwikkelingen en trends binnen de verschillende programma's worden toegelicht; en de financiële ontwikkeling wordt eerst in totaal aangegeven en per programma wordt de ontwikkeling voor de vier jaren van de meerjarenbegroting aangegeven. In de programma's zijn ook de doelen vanuit het coalitieakkoord opgenomen. Wat mooi is, is dat in de programma's ook beschreven wordt hoe kan worden getoetst of doelen bereikt worden..

Ten aanzien van de leesbaarheid valt op dat de omvang met 125 pagina's fors is, maar voor een gemeentelijke begroting is dit redelijk. De begroting bevat immers verplicht alle financiële informatie van de gemeente, onder meer in een aantal verplichte paragrafen

En vervolgens...

Bij verdere lezing komt er toch een aantal vraagtekens. Hoe zit het met de verhouding van de doelen uit het coalitieakkoord en de doelen die worden nagestreefd? Hoe zit het met de vertaling van de doelstellingen uit het coalitieakkoord naar indicatoren? En hoe zit het met de relatie voornemens en de daarvoor beschikbare middelen? Hoe toetsbaar zijn de doelen geformuleerd? Is de begroting structureel en reëel sluitend; hoe zit het met het jaar 2026 in dat kader? Ook komt de vraag op: Hoe is de raad bij de keuzes die gemaakt zijn betrokken? En kan de raad sturen met deze begroting, zowel inhoudelijk als financieel? Het is tenslotte een van de belangrijkste documenten, zo niet de belangrijkste voor de raad in het kader van het budgetrecht en in zijn kaderstellende en controlerende rol.

2.2 Leeswijzer

In deze quick scan verwoorden wij onze bevindingen. En geven wij waar mogelijk adviezen die de kwaliteit van de begroting kunnen versterken. Wij volgen de indeling zoals wij die hebben afgesproken met de rekenkamercommissie, waarin de vragen over vorm en inhoud hun plaats hebben. Per onderdeel geven wij onze opmerkingen en vragen en geven we waar mogelijk adviezen.

Hoofdstuk 3 behandelt de vragen, opmerkingen en adviezen over de inhoud. Hoofdstuk 4 bevat die over de vorm. En de bruikbaarheid van de begroting voor de raad om te sturen.

3. Inhoud begroting

In dit hoofdstuk gaan we in de onderzoeksaspecten over de inhoud:

1. Sluiten de documenten logisch op elkaar aan en voor zover mogelijk op andere P&C-documenten als de gemeenterekening 2021 en de eerste tussentijdse rapportage (Firap);
2. Voldoet de begroting aan de formele eisen van het Besluit begroting en verantwoording (Bbv);
3. Zijn de belangrijkste financiële ontwikkelingen duidelijk toegelicht;
4. Zijn de inhoudelijke keuzes helder financieel vertaald: is er een duidelijk verband tussen de maatschappelijke doelstellingen, de activiteiten die daarvoor worden uitgevoerd en de middelen die daarvoor beschikbaar zijn (Wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en wat mag het kosten)? Is het coalitieakkoord helder vertaald in de begroting? Sluiten de gekozen indicatoren daarbij goed aan;
5. Zijn de risico's goed toegelicht en gerelateerd aan de weerstandscapaciteit;
6. Is er sprake van een sluitend meerjarenperspectief?

3.1 *Sluiten de documenten logisch op elkaar aan en voor zover mogelijk op andere P&C-documenten als de gemeenterekening 2021 en de eerste tussentijdse rapportage (Firap)?*

In het begrotingsproces gaat de kadernota voorop. Daar staan we dan ook eerst bij stil. Bij gemeenten heeft de kadernota vaak een verschillende rol. Sommige gemeenten maken in het geheel geen kadernota omdat dit document niet verplicht is volgens het Besluit begroting en verantwoording (Bbv). Soms is de kadernota tamelijk beperkt van opzet: dan worden alleen de algemene uitgangspunten bepaald als de indexpercentages van salarissen en materiële kosten, subsidie en gemeenschappelijke regelingen. En wordt de ontwikkeling van het begrotingssaldo na vaststelling van de vorige begroting genoemd. Soms wordt de kadernota gecombineerd met de 1^e tussentijdse rapportage, in Castricum de Firap geheten. Voor dat laatste wordt in Castricum gekozen; het is zelfs verplicht volgens de artikelen 4 en 6 van de financiële verordening van de gemeente. De kadernota is daarmee in opzet een beleidsrijk document, dat de bedoeling lijkt te hebben de raad beleidsmatige keuzes voor te leggen. Het is daarmee een belangrijk kaderstellend document.

Als gevolg van de gemeenteraadsverkiezingen is de kadernota 2023 niet voorzien van beleidsmatige keuzes, waarover de raad een besluit kan nemen, maar zijn slechts zogeheten autonome en onvermijdelijke ontwikkelingen opgenomen. Dat is begrijpelijk in het licht van het feit dat er een nieuwe raad en college zijn aangetreden die eigen politieke prioriteiten willen stellen. Gezien de ontwikkelingen van de economie, de effecten van inflatie, energietarieven, sterk gestegen bouwkosten en knelpunten in de arbeidsmarkt zal de discussie over de mogelijkheden voor nieuw beleid en het bijstellen van keuzes naar verwachting belangrijker worden voor de gemeenteraad dan in voorgaande jaren.

De kadernota 2023 met de eerste Firap van Castricum is met 27 pagina's niet omvangrijk; dit hangt mede samen met het feit dat deze kadernota beleidsarm is. De kadernota over 2022 was 34 pagina's met meer inhoudelijke toelichtingen en keuzes. Het is opvallend dat in de begroting nauwelijks toelichtingen van de ontwikkelingen in de kadernota terug te vinden zijn. De begroting borduurt voort op het saldo dat uit de kadernota naar voren komt. Het zijn op deze manier twee vrijwel onafhankelijke documenten. Dit hangt wellicht samen met het beleidsarme karakter van de kadernota.

Voor 2024 doet zich de vraag voor: Wat is de visie van het college en de raad op het karakter van deze documenten: welk document is bedoeld voor het maken van de keuzes door de raad? In welk document wordt de financiële vertaling van het voorgestelde nieuwe beleid opgenomen? En wat betekent dat voor het proces van totstandkoming van deze documenten (wordt de raad bijvoorbeeld al

in een eerder stadium meegenomen om aan de hand van belangrijke ontwikkelingen en trends te spreken over concrete keuzes voor Castricum en hoe die te meten)? In dat kader is het goed te wijzen op artikel 4 van de Financiële verordening die zegt: Het college biedt de raad een kadernota aan met een voorstel voor het beleid en de financiële kaders van de begroting voor het volgende begrotingsjaar. Dit betekent dan wel dat de keuzevrijheid bij de begroting is ingeperkt omdat deze keuzes moeten blijven binnen de bij de Kadernota vastgestelde kaders.

In de financiële verordening wordt in artikel 6 onderscheid gemaakt tussen financiële voortgangsrapportages en voortgangsrapportages over het beleid. Het is duidelijk dat de financiële rapportages geen inzicht geven in de voortgang van het beleid. Die beleidsmatige voortgangsrapportages worden tegelijk met de financiële rapportages als presentaties gehouden door het college. Wij hebben deze presentaties niet aangetroffen en daarmee niet kunnen beoordelen. Voor de raad is het vanuit zijn controlerende rol van groot belang om deze beleidsmatige voortgang van de gemeentelijke speerpunten in relatie tot de inzet van de financiële middelen te kunnen volgen.

De Firap geeft een tekort aan over de eerste periode maar er wordt niet ingegaan op de mogelijkheden om dit tekort op te kunnen vangen c.q. tot bijsturing over te gaan. Wellicht hangt ook dit samen met het feit dat er verkiezingen zijn geweest waardoor aanpassing van het beleid complexer is.

Op de vraag of de kadernota en begroting aansluiten op de jaarrekening 2021 kan geen antwoord worden gegeven omdat die niet online beschikbaar is. Dit in tegenstelling tot de jaarrekeningen van de daaraan voorgaande jaren. De jaarrekening 2021 is wel vastgesteld door de raad; het is daarom merkwaardig dat deze niet digitaal beschikbaar is voor inwoners.

We geven de volgende adviezen:

1	Overweeg voor de nieuwe bestuursperiode de visie op de planning en control-documenten met daarbij de rol van de raad en het college te evalueren en (opnieuw) vast te stellen. Ga daarbij na hoe de inhoudelijke en financiële kaderstellende rol van de raad optimaal vorm kan worden gegeven. Geef vooral aandacht aan welke rol de kadernota en welke de meerjarenbegroting heeft voor de vaststelling van het beleid. Pas de financiële verordening waar nodig daar op aan.
2	Zorg ervoor dat alle kaderstellende en controlerende documenten digitaal beschikbaar zijn (naast de jaarrekening ook de presentaties over de voortgang van het beleid).

3.2 *Voldoet de begroting aan de formele eisen van het Besluit begroting en verantwoording (Bbv)?*

Bij dit onderdeel gaan wij ook in op afwijkingen van andere regels namelijk de eigen financiële verordening van de gemeente.

Op een aantal aspecten zien wij afwijkingen van (de bedoeling van) het Bbv:

- a. Het Bbv geeft aan dat in een gemeentelijke begroting de volgende drie vragen moeten worden beantwoord (de zogeheten W-vragen):
- Wat willen we bereiken?
  - Wat gaan we daarvoor doen?
  - Wat mag het kosten?

De eerste twee vragen worden door Castricum aangevuld met de vraag: Waaraan kunnen we zien of we het bereiken en wat gaan we hiervoor doen? Ook wordt per programma gestart met de vertaling van de ambities uit het coalitieakkoord en de daarin opgenomen antwoorden op de vragen: Wat gaan we hiervoor doen. Vervolgens wordt ingegaan op de ontwikkelingen die per programmaonderdeel spelen en komt weer de vraag naar voren: wat willen we bereiken.

Op deze manier geeft de begroting enige verwarring bij de eerste lezing: eerst de doelstellingen volgens het coalitieakkoord en vervolgens de doelstellingen die uit de continuïteit van het bestaande beleid lijken te komen, deels aangevuld met onderdelen van het coalitieakkoord. Niet helder is welke onderdelen wel zijn meegenomen en welke (nog?) niet. Een voorbeeld daarvan is onderdeel 2.1. Woningen isoleren op pagina 45 van de begroting. Hier staan concrete ambities en activiteiten; de

vertaling daarvan in het onderdeel : wat gaan we daarvoor doen? sluit hier slechts in beperkte mate op aan.

Wat opvallend is in de begroting, is dat het coalitieakkoord op een aantal punten hele concrete meetbare doelstellingen aangeeft en deze niet als zodanig zijn vertaald als indicatoren. Daarmee mist de begroting mogelijkheden om de speerpunten van het beleid meetbaar vast te leggen in de begroting. Er zijn wel indicatoren opgenomen, maar die beperken zich tot de verplicht voorgeschreven indicatoren.

Als we met die vragen in het achterhoofd naar de begroting kijken, valt een aantal zaken op die met de gestelde vraag in dit onderdeel te maken hebben. De begroting gaatgaat uitgebreid in op de eerste twee vragen per programmaonderdeel. Soms wordt in deze toelichting aangegeven dat een ontwikkeling consequenties heeft voor de baten en lasten. De aansluiting met de vraag: Wat mag het kosten lijkt echter veelal los te staan van de eerste twee vragen. Wanneer er wel budgetmutaties zijn opgenomen is veelal niet helder hoe die zich verhouden tot de ambities.

Een voorbeeld daarvan is het onderdeel de Energietransitie: Op pagina 45 staan ambitieuze doelstellingen over het isoleren van woningen en meer zonnepanelen, op pagina 58 wordt van de Energietransitie gezegd:

- a. Implementatie regionale Energiestrategie 1.0 Opschalen zon op grote daken en parkeerplaatsen
- b. Het Centrum voor Verduurzaming van bedrijven is opgezet.

Ten aanzien van de bijbehorende budgetmutaties is aangegeven voor 2023 een budget van € 67.000; voor de jaren daarna wordt dit verlaagd tot € 17.000 structureel. Dit lijkt erg laag in het licht van de ambitie. Wellicht zijn er ook bedragen opgenomen in andere posten als de bijdrage aan de omgevingsdienst en/of de bijdrage aan de BUCH, maar een heldere koppeling van ambities, activiteiten en middelen is hier niet terug te vinden. Sowieso is het aantal mutaties in het kader van nieuw beleid, dat terug te vinden is bij de programmaonderdelen: wat mag het kosten tamelijk beperkt. Wellicht hangt dat samen met het feit dat activiteiten binnen de werkorganisatie BUCH plaatsvinden en daardoor niet afzonderlijk zijn weergegeven, maar door de mutaties van de bijdrage aan de BUCH zou gespecificeerd kunnen worden wanneer daar mutaties in zitten om te laten zien welk oud beleid vervalt en welk nieuw beleid wordt opgenomen. Op dit manier is het voor de raad mogelijk om te volgen of de beleidsvoornemens ook uitgevoerd kunnen worden met de beschikbare middelen en ook prioriteiten te stellen dan wel keuzes te maken.

Een ander voorbeeld vormt het programmaonderdeel 1D Een veilige gemeente (pagina 32). In dit onderdeel waarde thema's jeugd en middelengebruik, ondermijning en horeca naar voren komen, blijkt de wens voor meer cameratoezicht en meer inzet van handhaving. In de financiële vertaling is daar niets concreets van terug te vinden.

Er zijn meer voorbeelden van een onduidelijke of ontbrekende aansluiting tussen geformuleerd nieuw beleid en financiële vertaling ervan, maar gezien de opzet van deze quick scan, gaan we hier nu niet verder op in.

Andere zaken die opvallen ten aanzien van de toepassing van de regels uit het Bbv:

- b. De paragraaf lokale heffingen heeft niet het voorgeschreven informatiegehalte. In de paragraaf lokale heffingen wordt vooral aandacht besteed aan de gemeentelijke belastingen. Over de heffing van leges wordt vrijwel alleen stilgestaan bij leges voor omgevingsvergunningen en daarvan wordt gezegd dat daarover weinig kan worden gezegd vanwege de invoering van de omgevingswet vanaf 2023 (inmiddels opgeschoven naar 1 juli 2023). Er wordt uitgegaan van een kostenstijging van de leges van 2,4% als inflatie. Dit voldoet niet aan de eisen van het Bbv (artikel 10 onderdeel c.) Aan de hoogte en de opbouw (bijvoorbeeld toerekening van overhead) van de leges wordt verder geen aandacht besteed. Voor de bepaling van de leges omgevingswet is dit voor de gemeente Castricum een belangrijk aandachtspunt. In de begroting wordt aangegeven dat het effect van de invoering van deze wet niet bepaald kan worden; er kunnen echter wel inschattingen worden gemaakt. Omdat leges kosten zijn die door de inwoners moeten worden gedragen, is aandacht voor de hoogte daarvan en van de opbouw van de kosten voor de raad van belang. Bij de leges

omgevingswet kan overwogen worden te werken met een egalisatievoorziening om de tariefsontwikkeling en de financiële effecten voor de begroting beter te kunnen sturen. Het is overigens opvallend dat de Onroerende Zaakbelasting wordt verhoogd met de tot mei bekende hogere inflatie maar dat dat niet gebeurt voor de leges en voor de andere belastingen en heffingen. Ook daar mag verwacht worden dat de inflatie hoger is.

- c. Bij de berekening van de hoogte van de riool- en afvalstoffenheffing kan gebruik worden gemaakt van de inzet van een voorziening. Dit doet de gemeente Castricum ook. Hier doet zich een aantal opvallende zaken voor:
- Er wordt op pagina 81 een overzicht gegeven van de berekening van de dekking van de rioolheffing. Er is geen sprake van mutaties in de voorziening riolering. Op pagina 111 wordt echter een bedrag van € 685.000 toegevoegd aan de voorziening riolering in 2023. Deze twee gegevens lijken strijdig met elkaar. . Opvallend is dat deze voorziening meerjarig slechts te maken heeft met stortingen. De verwachte eindstand op 31 december 2026 komt dan uit op € 10.900.000. Dit is ongeveer drie maal de jaarlijkse noodzakelijke rioolheffing. Dat is een op het oog gigantische stand voor een voorziening om de tarieven te egaliseren. Vraag is of deze gang van zaken houdbaar is wanneer een inwoner hier tegen bezwaar maakt. De wet zegt immers dat de gemeente niet op de heffingen mag verdienen. Wellicht heeft de voorziening een breder karakter, maar er wordt geen toelichting op de (reserves en) voorzieningen gegeven, dus dat is niet na te gaan. In dit kader is een stellige uitspraak van de commissie BBV van belang: *Er moet extracomptabel worden aangetoond dat deze middelen binnen een redelijke termijn ingezet worden ter bestrijding van de lasten waarvoor een heffing is opgelegd. Als dat niet kan dan kan de gemeenteraad overwegen een teruggaaf aan de burgers te doen*
  - Inwoners met een laag inkomen kunnen kwijtschelding van de riool- en afvalstoffenheffing krijgen. Bij de berekening van de tarieven van de rioolheffing is daarmee rekening gehouden; bij de afvalstoffenheffing niet. De vraag is hoe de kwijtschelding daarbij dan verwerkt is.
  - Er is ook sprake van zowel een reserve afvalstoffenheffing als een voorziening afvalstoffenheffing met een beperkte omvang. Ook daar is geen sprake van de inzet van deze reserve en voorziening bij het bepalen van de tarieven. De vraag is dus hoe deze reserve en voorziening worden ingezet.
- d. In de paragraaf weerstandsvermogen worden alleen de tien grootste risico's genoemd. Daarbij horen gezien de opstelling bijv. niet de wijzigingen in verband met de invoering van de Omgevingswet en de effecten van de hogere energielasten. Ook de risico's wegens de gestegen inflatie voor projecten als de bouw van scholen, het onderhoud van de openbare ruimte en de kosten van (WMO- en Jeugd)zorg zijn slechts vertaald in de vorm van een extra kostenbedrag van € 250.000 met een kans op het zich voordoen van dit risico van 70%. Ook wordt niet toegelicht hoe de kans van voordoen van het risico is bepaald; de normering ontbreekt. Volgens het Bbv (artikel 11 onderdeel 2b.) moet een inventarisatie van de risico's worden opgenomen. Risicomanagement is bij gemeenten van toenemend belang, bijvoorbeeld wegens de risico's van staatssteun en claims die de gemeente kan krijgen bij achterstanden in het afhandelen van zorgverstrekkingen. De vraag is of het slechts noemen van de tien grootste risico's voldoende inzicht geeft aan de raad voor het inzicht in de financiële positie, zoals het Bbv voorschrijft. Ten slotte blijkt bij de risico's niet of en in hoeverre de risico's een structureel karakter hebben en hoe hier mee gerekend is, bijvoorbeeld het risico's op dure cliënten in de Jeugdzorg; als een jongere in de dure vorm van zorg terecht komt, heeft dit vaak een langdurig karakter. De kosten kunnen aanzienlijk zijn, enkele honderdduizenden euro's per kind per jaar zijn geen uitzondering als het complexe jeugdzorg betreft.
- Overigens adviseren wij de vermelding van welke risico's zijn toegenomen en afgenomen met een toelichting daarop een goede toevoeging van uw gemeente als informatie voor de raad. Ook het beleid ten aanzien van de weerstandscapaciteit en de risico's (artikel 11 onderdeel 2c) is beperkt opgenomen: er is bijvoorbeeld geen doelstelling genoemd als minimum voor het weerstandsvermogen. Bij de bepaling van de weerstandscapaciteit wordt rekening gehouden met de onbenutte belastingcapaciteit. Deze factor heeft een structureel karakter. Op welke manier de onbenutte belastingcapaciteit als structurele factor berekend is, is niet aangegeven.

- e. Bij de voorziening voor wachtgeld van wethouders valt op dat er geen mutaties plaatsvinden: noch voor de mutaties die in het college hebben plaatsgevonden, noch voor de uitkering van bedragen. De vraag is dan ook of deze voorziening een juist beeld geeft van de verplichtingen van de gemeente.
- f. Bij diverse voorzieningen en reserves is sprake van het ontbreken van mutaties voor de komende jaren. De vraag die zich voordoet is of deze reserves en voorzieningen nog een duidelijke functie hebben. Het zou goed zijn om jaarlijks de reserves en voorzieningen te beoordelen op nut en noodzaak. Een voorbeeld is de voorziening parkeren waar € 1.000 in zit en die de komende periode op dat niveau gehandhaafd blijft. De kadernota kan voor de jaarlijkse beoordeling een geschikt instrument zijn.
- g. De financiële verordening schrijft voor in artikel 9 resp. 11 dat er een nota activabeleid en een nota reserves en voorzieningen periodiek aan de raad ter beschikking moeten worden gesteld. Deze relevante kaderstellende documenten zijn echter niet digitaal terug te vinden. Wij hebben die dan ook niet kunnen toetsen met de uitvoering zoals die uit de begroting en kadernota blijkt.
- h. Volgens artikel 20 van het Bbv moet een uiteenzetting worden gegeven van de financiële positie. Daarbij moet afzonderlijk aandacht worden besteed (artikel 20 tweede onderdeel) aan de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, de investeringen gesplitst in investeringen met economisch nut en met maatschappelijk nut in de openbare ruimte, de financiering, de stand en het gespecificeerde verloop van de reserves en ook van de voorzieningen. Overzichten van de reserves en voorzieningen zijn er wel; ook wordt er in de paragraaf financiering aandacht besteed aan de financiering en de balansposities, in de paragraaf weerstandsvermogen wordt aandacht besteed aan de betekenis van voorgeschreven financiële kengetallen, maar een meer geïntegreerde uiteenzetting van de ontwikkeling van de financiële positie met deze elementen zoals bedoeld in artikel 20 is niet opgenomen. Ten aanzien van de financiële positie wordt vermeld *dat de gemeente een financieel gezonde gemeente blijft, die voldoet aan de regels van toezichthouder* (pagina 64). Juist een integrale beoordeling van de financiële positie kan de raad inzicht geven hierin. Voor de controlerende rol van de raad is dit van belang.
- i. Omslagrente: In de notitie Rente van de Commissie Bbv is de volgende stellige uitspraak opgenomen: *De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente (in Euro's) te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa.* Ook is er een aanbeveling die als volgt luidt: *Alhoewel in het BBV de mogelijkheid vooralsnog blijft bestaan om een rentevergoeding (of een vergoeding voor de inflatie) over het eigen vermogen en de voorzieningen te berekenen en deze door te belasten aan de taakvelden, adviseert de Commissie BBV vanwege het verlangde inzicht, de eenvoud en transparantie deze systematiek niet (meer) toe te passen.* De bedoeling van dit voorschrift en deze aanbeveling zijn om een zuivere toerekening van de werkelijke rentekosten aan de activiteiten te verkrijgen. Bij de gemeente Castricum wordt echter structureel rekening gehouden met zowel rentetoerekening over het eigen vermogen als met een relatief hoog voordelig renteresultaat. Dat betekent dat meer rentekosten worden toegerekend aan de activiteiten dan er werkelijk worden gemaakt. In totaal komt dit voor 2023 neer op een bedrag van € 404.000 (zie pagina 90). Dit betekent dat de activiteiten waarvoor tarieven worden berekend (bijvoorbeeld de kosten van riolering) feitelijk te hoog worden weergegeven en ook de tarieven die op grond daarvan worden berekend. Deze benadering lijkt dus op gespannen voet te staan met de stellige uitspraak en aanbeveling van de commissie. En er wordt daarmee een financieel risico genomen. Wij zouden deze aanpak heroverwegen; wanneer dit leidt tot een tekort in de begroting wegens het wegvallen van deze dekking kan overgegaan worden tot toerekening van kosten van bijvoorbeeld vegen, die nu niet worden toegerekend aan de kosten van rioolbeheer.

We geven daarom de volgende adviezen:

3	Wees consistent in het weergeven van de drie W-vragen (wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en wat mag het kosten). Laat de aansluiting van de beleidsvoornemens en de daarmee samenhangende (extra benodigde) budgetten zien of verklaar waarom er geen extra budget nodig is. Voor de raad wordt dan helder waarvoor gekozen moet dan wel kan worden.
4	Ga na of het voor de raad wenselijk is de voorgeschreven indicatoren aan te vullen met indicatoren die zich richten op de speerpunten van beleid.
5	Voeg in de paragraaf lokale heffingen informatie over de (opbouw van de kosten van de) leges toe. En zet de kosten af tegen de begrote baten om de kostendekking te kunnen weergeven. Ga bij de riool- en afvalstoffenheffing na hoe de inzet van de voorzieningen en reserve past binnen de dekking van de kosten. Hou de voorziening riolering met spoed tegen het licht en toon aan dat het saldo op korte termijn wordt besteed aan kosten i.v.m de riolering. Als dat niet geloofwaardig kan moet een politiek besluit worden genomen over het saldo. Dat moet dan in principe terug naar de burgers
6	De manier waarop de baten van de omgevingsvergunningen zijn opgenomen in de begroting vormen een aandachtspunt en risico. Ga na wat de mogelijke effecten zijn van daarbij ook na of de schattingen aansluiten bij de te verwachten ontwikkelingen in het kader van de nieuwe Omgevingswet en in samenhang daarmee de Wet kwaliteitsborging. Overweeg om te werken met een egalisatievoorziening voor de tarieven.
7	Neem in de paragraaf weerstandsvermogen het beleid op ten aanzien van het omgaan met risico's in relatie met de weerstandscapaciteit. En wie bepaalt dat beleid: vaststelling door de raad in bijvoorbeeld een op te stellen beleidskader weerstandsvermogen en risicomanagement zou wellicht een goede optie zijn. Geef ten aanzien van de bepaling van de incidentele en structurele weerstandscapaciteit aan hoe de berekening hiervan plaatsvindt.
8	Vermeld meer risico's in overeenstemming met het Bbv. Geef ook aan hoe de omvang van de risico's is bepaald: zijn deze incidenteel of structureel.
9	Overweeg of de huidige vormgeving van de uiteenzetting van de financiële positie aanpassing behoeft in het licht van het Bbv en de informatiebehoefte van de raad.
10	Overweeg of de rentetoerekening aan de activiteiten/taken aangepast moet worden in het licht van de notitie Rente van de commissie Bbv, zodat een meer zuivere rentetoerekening aan de activiteiten/taken plaatsvindt.
11	Stel belangrijke documenten voor de raad en inwoners digitaal beschikbaar (Jaarrekening 2021, nota activabeleid en nota reserves en voorzieningen).

3.3. Zijn de belangrijkste financiële ontwikkelingen duidelijk toegelicht?

Deze vraag heeft twee aspecten: het gaat om de belangrijkste financiële ontwikkelingen en het gaat om de duidelijkheid van de toelichting. En bij dit laatste element gaan wij ook na of de informatie over het structureel en reëel sluitend zijn van de begroting helder is. Wij onderscheiden op voorhand drie belangrijke financiële ontwikkelingen:

- De uitkering gemeentefonds;
- De effecten van de inflatie en
- De effecten van het coalitieakkoord.

Uitkering gemeentefonds

De kadernota 2023 gaat in op de effecten van herverdeling van het gemeentefonds. Die herverdeling betekent dat Castricum een nadeelgemeente is. Op pagina 6 van de kadernota wordt hierover geschreven: *Op basis van de laatste versie waarin een nadeel voor onze gemeente werd gepresenteerd van meer dan € 2 miljoen, wordt in deze kadernota 2023 reeds rekening gehouden met het maximaal nadelige groeipad.*

Nadat in de meicirculaire de herverdeling en een aantal andere zaken zijn verwerkt, wordt in de begroting het effect van de herverdeling in het geheel niet meer genoemd. Dat is opvallend want ondanks de hogere accressen binnen het gemeentefonds is Castricum nog steeds nadeelgemeente en heeft het te maken met een toenemende negatieve invloed daarvan.

In 2026 wordt bovendien de accres-systeem van het gemeentefonds veranderd. Dit leidt in het hele land tot een terugval in de gemeentefondsuitkering (er wordt landelijk al gesproken over 'het ravijn')

Pagina 6 van de begroting geeft aan: *Voor 2026 wordt vooralsnog geen sluitende begroting voorzien, maar dat geldt voor verreweg de meeste gemeenten in ons land. Naar verwachting zal de septembercircularis meer duidelijkheid verschaffen over de aanvullende middelen die het rijk voor dat jaar ter beschikking zal stellen.* Het knelpunt van 2026 wordt veroorzaakt door de terugval van de Uitkering gemeentefonds van bijna € 4 miljoen. Voor 2026 wordt dan ook een tekort voorspeld van ruim € 4,4 miljoen. Uit de septembercircularis blijkt dat dit tekort niet geheel zal worden opgevangen door de aanvullend door het Rijk toegezegde bedragen. Er is dus ook met de septembercircularis geen sprake van een sluitende begroting in 2026. Dat risico komt maar in beperkte mate naar voren als concreet probleem. Conclusie is dat de effecten van het gemeentefonds in beperkte mate zijn toegelicht.

Effecten van de inflatie

De ongekend hoge inflatie is een groot risico voor gemeenten. Effecten zijn er op investeringen, risico van onjuiste tarieven, effecten op de grondexploitatie, op de salariskosten en energiekosten. De vraag is hoe hiermee in de begroting is omgegaan.

Op pagina 95 staat vermeld: *Als nasleep van de coronapandemie is sprake van (bouw)productschaarste door stagnatie bij producenten en in de logistieke keten. Deze schaarste in combinatie met de aanhoudende inflatie, leidt tot stijgende prijzen in zowel de bouw van woningen als de inrichting van het openbaar gebied. Als reactie op de hoge inflatie heeft de ECB de rentetarieven naar boven bijgesteld, hetgeen een weerslag heeft op de hypotheekrente en de leencapaciteit. Gelet op de aanhoudende hoge vraag naar nieuwbouwwoningen en de gemaakte afspraken, wordt het effect op de gemeentelijke grondexploitatie beperkt geacht.*

In de inleiding op pagina 6 van de begroting is het volgende opgenomen: *Ook de inflatie vormt een grote uitdaging. Als naast de energierekening ook de kosten van boodschappen fors oplopen dreigen veel inwoners in financiële problemen te komen. De inflatie heeft ook grote gevolgen voor de verplichtingen van de gemeente zelf, bijvoorbeeld ten aanzien van onze bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen, de kosten van projecten en de inkooprij van diensten die de gemeente aanbiedt aan inwoners. Als basis voor het doorrekenen van de inflatie maken wij gebruik van de projectie van het Centraal Planbureau (CPB). Waar eerder werd gerekend op een bescheiden percentage zal de werkelijke inflatie naar de huidige verwachting uitkomen op meer dan 10%. In het coalitieakkoord is afgesproken dat de lokale lasten voor onze inwoners gelijk zullen blijven, met uitzondering van de inflatiecorrectie. Het college is tevreden dat de begroting voor 2023 met een stijging van 6,1% ruim binnen deze afspraak blijft. Voor de afvalstoffen- en rioolheffing geldt een percentage van 2,4%* Verder wordt in het tarievenbeleid deze stijging van de tarieven nog een keer toegelicht. En wordt verwerkt dat ook de erfpachten stijgen met de inflatie. Ten slotte wordt bij de risico's gezegd dat door schaarste aan grondstoffen het risico wordt gelopen dat projecten uitlopen of duurder worden.

De facto betekent de hoge inflatie dus een incidenteel hogere OZB van 6,1 %, waarbij opvalt dat de andere tarieven niet met dit percentage worden verhoogd zonder goede reden. En dat er impliciet iets is opgenomen bij de risico's voor een relatief klein bedrag. (70% van maximaal € 250.000). Nu is het natuurlijk zo dat het totale effect voor gemeenten nog niet bekend is, maar duidelijk is dat de effecten fors zijn. In dat licht lijkt het effect dat in de begroting naar voren komt tamelijk klein. Een hoger risicobedrag; een keuze voor het rekening houden met een hoger voordelig saldo om tegenvallers op te kunnen vangen zou een middel geweest kunnen zijn om meer recht te doen aan het effect van de inflatie. Conclusie kan zijn dat in beperkte mate het effect van de hoge inflatie is verwerkt.

Effecten coalitieakkoord.

In de kadernota wordt uiteraard geen rekening gehouden met het coalitieakkoord. In de begroting zijn de doelstellingen de vraag hoe we die doelstellingen willen bereiken overgenomen uit het coalitieakkoord. Ook zijn bij de programma's soms al bedragen opgenomen voor de uitvoering van voornemens uit het coalitieakkoord. Deze acties kunnen als positief worden gezien; de tijd tussen coalitieakkoord en begroting was redelijk beperkt.

Opvallend is:

- Het coalitieakkoord is ambitieus en heeft soms hele concrete doelstellingen die geld gaan kosten. Daarvoor is een stelpost opgenomen van resp. € 400.000 voor 2023 en 2024 en van € 300.000 voor 2025 en 2026. Als toelichting wordt gegeven: *In de begroting wordt rekening gehouden met een stelpost voor de uitvoering van de overige zaken in het coalitieakkoord waarvoor nu nog geen extra middelen voor zijn geraamd.* Gezien de ambities is de vraag of dit toereikend is, maar positief is dat er rekening is gehouden met een stelpost.

- Het is niet geheel duidelijk welke ambities al wel zijn vertaald en welke nog niet. Het zou goed zijn om na te gaan met welke ambities wel en welke niet rekening is gehouden. De conclusie kan zijn dat er een goede aanzet is gegeven van de effecten van het coalitieakkoord, zeker wanneer rekening wordt gehouden met de beperkt beschikbare tijd hiervoor.

12	Geef bij het tarievenbeleid duidelijk aan hoe omgegaan wordt met de ontwikkeling en nacalculatie van de inflatie.
13	Om de begroting een zelfstandig leesbaar stuk te maken is het advies om de belangrijke ontwikkelingen niet alleen in de kadernota te vermelden maar ook in de begroting. De ontwikkeling van de uitkering gemeentefonds is een voorbeeld van.

3.4 Zijn de inhoudelijke keuzes helder financieel vertaald: is er een duidelijk verband tussen de maatschappelijke doelstellingen, de activiteiten die daarvoor worden uitgevoerd en de middelen die daarvoor beschikbaar zijn (Wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en wat mag het kosten)? Is het coalitieakkoord helder vertaald in de begroting? Sluiten de gekozen indicatoren daarbij goed aan?

Deze vraag is voor een deel hiervoor al behandeld; zie vooral hoofdstuk 3.2. Een belangrijk aspect verdient echter nog aandacht: de samenhang in maatschappelijke doelstellingen, activiteiten en kosten. In het hierbij passende jargon wordt gesproken over:

- Outcome: welke kwalitatieve maatschappelijke doelen willen we bereiken?
- Output: welke kwantitatieve doelstellingen hebben we?
- Throughput: hoe gaan we onze doelen bereiken?
- Input: welke financiële middelen en menskracht zetten we in voor deze doelen?

Een ander begrip dat al jaren met deze discussie samenhangt is: is de begroting SMART, waarbij deze afkorting staat voor:

- S is Specifiek;
- M is Meetbaar;
- A staat voor geAccepteerd of geAutoriseerd;
- R staat voor Resultaatgericht en
- T voor duidelijk in de Tijd aangegeven.

De gedachte hierbij is dat de prestaties van de (gemeentelijke) overheid ook goed meetbaar en in kostprijzen moeten kunnen worden gedefinieerd. Er zijn in gemeenteland vele pogingen gedaan om de begrotingen zo Smart mogelijk in te richten. Daar zijn soms mooie voorbeelden van. Een van de grote problemen is dat het ook daadwerkelijk controleerbaar kunnen meten in veel gevallen niet mogelijk is dan wel dat daarvoor veel kosten moeten worden gemaakt. Voorbeelden van jaarrekeningen die een Smart-verantwoording goed integraal weergeven van alle belangrijke producten zijn er dan ook niet.

Het vervolg van deze discussies is geweest dat er nu allerlei indicatoren zijn voorgeschreven waarbij de website 'www.waarstaatjegemeente.nl' een belangrijke rol vervult. De verplichte indicatoren zijn in Castricum ook vermeld en geven waardevolle informatie. Maar zijn in beperkte mate een op een te koppelen aan de omvang van budgetten.

Bij elke gemeente komt af en toe de vraag naar voren: hebben wij de doelen, activiteiten en budgetten voldoende in samenhang in beeld? Kijkend naar de begroting van Castricum valt op dat er zeer veel aandacht wordt besteed aan beschrijvende informatie over wat we willen bereiken. Deze is vrijwel geheel kwalitatief van aard, vaak zonder aantallen en normen en meetbare doelen. Ook wordt veel aandacht besteed aan de vraag: wat gaan we daarvoor doen. Ten slotte wordt ook nog aangegeven hoe we kunnen vaststellen of we bereikt hebben wat we ons hadden voorgenomen. Bij deze vragen gaat het over Throughput. Ten slotte wordt er bij de toelichting op de financiële mutaties soms ook nog een korte inhoudelijke toelichting gegeven.

De vraag is uiteraard of de raad deze informatie op deze wijze ook kan gebruiken c.q. daadwerkelijk gebruikt om de begroting vast te stellen als kaderstellend document zowel voor de budgetten als voor de inhoudelijke doelen en activiteiten. Wij maken daar een aantal opmerkingen bij:

- Het coalitieakkoord is een goed moment om opnieuw naar de doelstellingen en daarbij passende indicatoren te kijken. In het coalitieakkoord van Castricum zijn diverse concrete

speerpunten opgenomen die overgenomen kunnen worden als indicator in de begroting. Omdat deze gezien kunnen worden als speerpunten van beleid is de relevantie om de realisatie van deze speerpunten ook aanwezig. Daarmee wordt voorkomen dat teveel indicatoren worden opgenomen, maar er ook voor gezorgd dat de volgens de raad relevante speerpunten ook daadwerkelijk worden gevolgd.

- b. De Throughputinformatie, die zich bij uitstek leent voor kwantitatieve gegevens heeft deze in redelijke mate. Vaak worden concrete acties vermeld, die ook meetbaar zijn. Wat wel ontbreekt is de aansluiting van de doelstelling en de daarmee samenhangende acties. Dit laatste vraagt wel veel extra onderzoek, dus het is begrijpelijk dat daarvan is afgeweken.

Wij pleiten samenvattend niet voor het streven naar een volledige Smart begroting. Het gaat er veel meer om dat het nuttige informatie voor de raad is en daarmee wellicht ook voor de ambtelijke organisatie. Juist nu de gemeente ook meer met data gaat werken is het gebruik maken van concrete cijfers beter mogelijk om de effectiviteit van de uitvoering te beoordelen en bij te sturen. Het gaat dus niet om zoveel mogelijk informatie maar om gerichte relevante informatie. Voorstelbaar bij Castricum is om (een aantal) speerpunten uit het coalitieakkoord te vertalen in de planning en control-documenten. Dan is het ook mogelijk om tussentijds en/of bij de jaarrekening te kunnen aangeven of deze ambities zijn waargemaakt.

Aansluitend op onze aanbevelingen 3 geven we dan ook de volgende aanbeveling:

14	Maak een vertaling van (een aantal) speerpunten uit het coalitieakkoord en volg die in de planning en control-documenten. Ga na of het gebruik van data binnen de gemeente daarop aan kan sluiten.
----	--

3.5 *Zijn de risico's goed toegelicht en gerelateerd aan de weerstandscapaciteit?*

Voor de beantwoording van deze vraag verwijzen wij naar hoofdstuk 3.2 bij opmerking d.

Gemeentelijke activiteiten hebben gezien de vele verschillende activiteiten ook veel verschillende risico's. Daarom is een vorm van risicomanagement van belang. Waarbij een brede bewustwording bij het ambtelijk apparaat van de verschillende soorten risico's (financiële, politieke, fraude, etc.) van groot belang is; het hangt samen met de geloofwaardigheid van de overheid. Het voorkomen van fraude kan bijvoorbeeld een enorme impact hebben op de organisatie. Wij hebben in de begroting en de financiële verordening geen verwijzingen gevonden naar expliciet beleid dat de gemeente heeft op het gebied van de beheersing van risico's. Daarom is, voor zover dat er niet is, te overwegen om daar beleid voor te ontwikkelen, waarbij het risicobewustzijn binnen de organisatie kan worden gestimuleerd.

Overigens is het weerstandsvermogen erg hoog; dit komt mede door de middelen die zijn ontvangen uit de verkoop van de aandelen Eneco (ruim € 23 miljoen bij een algemene reserve van bijna € 33 miljoen). Feitelijk zijn er middelen beschikbaar voor de realisatie van doelstellingen van de raad. De vraag is naar welk niveau de gemeente wil streven en waarom. Wij adviseren na te gaan welk niveau van de algemene reserve nagestreefd wordt om risico's op te vangen en bijvoorbeeld te sparen voor bepaalde investeringen.

15	Beoordeel welk niveau van de algemene reserve als streefdoel moet worden gezien. Doe dat in relatie met relevante factoren als de risico's van de gemeente en verwachte belangrijke investeringen.
----	--

3.6 *Is er sprake van een sluitend meerjarenperspectief?*

Een van de belangrijkste eisen die in de wet staan is dat elke gemeente een sluitende begroting moet hebben in meerjarig perspectief. Castricum voldoet hier niet aan, ook niet na de publicatie van de Septembercirculaire van het gemeentefonds (zie bovenstaand hoofdstuk 3.3 en dan met name onder het kopje Uitkering gemeentefonds) . Er wordt geen sluitend meerjarenperspectief gegeven, want het jaar 2026 sluit met een nadelig saldo van ruim € 4,4 miljoen.

Daarbij geldt dat de begroting ook nog duidelijk een aantal risico's bevat:

- a. Voor de ambities uit het coalitieakkoord zijn middelen opgenomen. Vraag is of de desbetreffende stelpost toereikend is;
- b. Op sommige plaatsen in de begroting is aangegeven dat nog geen rekening is gehouden met de financiële consequenties van doelstellingen. Een voorbeeld staat op pagina 27 waar twee risico's worden vermeld binnen het sociaal domein en pagina 49 waar over het de risico's van de invoering van de Omgevingswet wordt.
- c. Eerder besteedde wij al aandacht aan de effecten van de inflatie die een behoorlijk risico vormen voor de begroting.

Deze onzekerheden geven aan dat er nog grote invloed kan uitgaan op de begroting van deze ontwikkelingen.

16	Neem maatregelen om de begroting ook voor 2026 sluitend te krijgen. Ook is het van groot belang om hierover te schakelen met de provincie die toezicht houdt op de gemeentefinanciën.
----	---

4. Vorm begroting

In hoofdstuk 3 hebben wij stilgestaan bij de aspecten die te maken hebben met de inhoud van de begroting. In dit hoofdstuk besteden wij aandacht aan de vorm. En dan met name of deze voldoende bruikbaar is voor de raad als kaderstellend document.

Inhoud en vorm staan uiteraard niet los van elkaar. Daarom raken veel van onze opmerkingen en adviezen die wij hiervoor gegeven hebben ook de vorm/bruikbaarheid van de begroting voor de raad. Wij verwijzen daar dan ook naar. Wij maken in dit hoofdstuk daarom alleen nog een beperkt aantal opmerkingen en geven aansluitend daarop onze adviezen.

4.1 Is de begroting leesbaar ook voor niet financieel geschoolde raadsleden?

Voor niet financieel geschoolde raadsleden kan het lezen en beoordelen van de begroting lastig en weinig aantrekkelijk zijn. Van belang is dus dat er weinig jargon wordt gebruikt en dat de hoeveelheid informatie van zodanige omvang is dat deze te behappen is. Het bepalen van een optimale omvang blijft een subjectieve bezigheid en er zijn wettelijke voorschriften die invloed hebben op de omvang. Wij denken dat deze begroting op het gebied van de vorm voldoende aantrekkelijk is: de taal bevat in beperkte mate jargon en de inhoud van de programma's wordt goed toegelicht. De omvang is fors maar gezien de verplicht op te nemen informatie niet te omvangrijk. Toch zijn er wel mogelijkheden het aantrekkelijker te maken om de begroting te beoordelen. Wij noemen:

- a. De begroting zou kunnen worden gestart in de vorm van een begroting in één opslag. Of deze kan naast de bestaande begroting worden gemaakt. In maximaal 5 à 10 pagina's zou aandacht kunnen worden besteed aan bijv.: de financiële ontwikkeling in hoofdlijnen, de voorgestelde nieuwe ambities, een toelichting op de belangrijkste ontwikkelingen, de ontwikkeling van de belangrijkste risico's en het cijfer van het weerstandsvermogen en een samenvattend overzicht van de reserves en voorzieningen. Wanneer hierbij gebruik wordt gemaakt van duidelijke grafieken kan dit voor raadsleden helpen om meer inzicht en belangstelling te krijgen voor de begroting.
- b. De samenhang tussen doelstellingen, ambities uit het coalitieakkoord, activiteiten en de financiële vertaling (de drie W-vragen) ligt nu relatief ver uit elkaar. Nu is de begroting inhoudelijk per programmaonderdeel ingedeeld en wordt samenvattend per programma de financiële vertaling gegeven. Dat maakt het inzicht krijgen in de samenhang van de doelen, activiteiten en de inzet van middelen moeilijker.
- c. Het is in 2022 gezien de verkiezingen en coalitievorming niet mogelijk geweest om de raad al tijdens het proces van samenstellen van de kadernota te betrekken bij de keuzes die voorgesteld worden. Voor het kadernota- en begrotingsproces 2024 valt te overwegen het gehele proces voor deze nieuwe bestuursperiode tegen het licht te houden en na te gaan of een aangepast proces niet tot een efficiëntere werkwijze kan leiden en tot een betere inbreng van de raad. Wij verwijzen hierbij naar onze eerdere adviezen en dan met name nummer 1.

Onze opmerkingen zijn reeds vertaald in adviezen in hoofdstuk 3. De enige aanbeveling die wij hier aanvullend doen, is:

17	Overweeg of een begroting in één oogopslag (BIEO) een welkome aanvulling is voor minder financieel geschoolde raadsleden (en voor geïnteresseerde burgers). Zie ook opmerking a. voor de mogelijke componenten daarvan.
----	---

4.2 *Zijn er keuzes opgenomen voor de raad?*

Voor de raad zijn weinig keuzes open gelaten. Wel is er nog een stelpost opgenomen voor nieuw beleid uit het coalitieakkoord. Omdat dat een beperkt bedrag is, is het wellicht noodzakelijk voor de raad om keuzes te maken uit de nog resterende ambities. De algemene reserve geeft in het licht van het hoge weerstandsvermogen wel ruimte om incidentele uitgaven te doen. Maar omdat er geen expliciet beleid ten aanzien van de omvang van de algemene reserve wordt weergegeven; komt ook hier geen eenduidige ruimte naar voren.

Te overwegen valt om de politieke discussie over belangrijke documenten als de kadernota en begroting te kunnen voeren meer aandacht te geven op welke gebieden er (financiële) keuzes kunnen worden gemaakt.

18	Ga na hoe het politieke debat kan worden gestimuleerd door mogelijke keuzes in de (kadernota en) begroting explicieter te maken.
----	--